

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Кафедра економічної теорії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Р. ШЕЛУДЬКО



» 08 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Галузь знань – 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність – 242 «Туризм»

Освітньо-професійна програма – «Туризм»

Спеціалізація – —

Факультет – менеджменту і економіки

Робоча програма дисципліни «Економічна теорія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти галузі знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальності 242 «Туризм», освітньо-професійної програми «Туризм».

«25» червня 2020 р. 32 с.

Розробник: **Шевченко Світлана Володимирівна**, доцент кафедри економічної теорії, кандидат економічних наук, доцент.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри економічної теорії.
Протокол від «25» червня 2020 р. № 9.

Завідувач кафедри економічної теорії,
професор
«25» червня 2020 року



Г.ПАСЕМКО

Схвалено навчально-методичною комісією факультету менеджменту і економіки.
Протокол від «26» серпня 2020 р. № 2 .

Голова навчально-методичної комісії
факультету менеджменту і економіки,
к.е.н., доцент



Ю. ФІЛІМОНОВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»	Обов'язкова	
Модулів – 3	Спеціальність 242 «Туризм» Освітньо-професійна програма «Туризм»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр:	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4,9	Освітній рівень перший (бакалаврський)	Лекції	
		36 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		34 год.	10 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
80 год.	130 год.		
Вид контролю:			
<i>ісnum</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Економічна теорія» є отримання здобувачами ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки,
- розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури;
- набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- понятійно-категоріальний апарат дисципліни;

- економічні закони, які управляють виробництвом, розподілом, обміном і споживанням життєвих благ у різних економічних системах;
- механізм дії і використання економічних законів на макро- і мікрорівнях для досягнення максимального соціально-економічного ефекту;
- стратегічні тенденції еволюції соціально-економічних систем у XXI столітті.

уміти:

- науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства;
- розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва;
- з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності;
- визначати істотні риси основних соціально-економічних систем;
- розуміти проблему необхідності ефективного використання суспільством обмежених економічних ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів щодо задоволення людських потреб, які невпинно зростають.
- з'ясувати роль економічної теорії у розробці шляхів формування соціально-орієнтованої економічної системи суспільства.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність комплексного розв'язувати професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (К):

К01. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

К03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

К04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

К05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

К06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

К07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

К09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

К10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

K12. Навички міжособистісної взаємодії.

K13. Здатність планування та управління часом.

K14. Здатність працювати в команді та автономно.

Спеціальні (фахові) компетентності (К).

K15. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

K16. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Програмні результати навчання (ПР):

ПР10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни: Основи агробізнесу. 2. Історія та культура України.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни: 1. Статистика. 2. Маркетинг. 3. Державне та регіональне управління

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи економічної теорії

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Тема 2. Економічна система суспільства

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.

Основні напрямки формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності.

Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм

власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення.

Приватизація. Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

Тема 4. Теорія товару і грошей

Товар і його властивості. Вартість. Мінова вартість. Споживна вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов.

Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та

безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Закон грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

Інфляція, її суть і причини. Темпи інфляції. Види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринок. Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Характерні ознаки сучасного ринку.

Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні.

Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах.

Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршалу.

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Монополія та типи монополізації. Види монополій. Монопольна влада. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія і конкуренція. Олігополія та економічна ефективність.

Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Проведення антимонопольної практики. Антимонопольна політика в Україні.

Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання.

Продукція підприємств та її економічні форми. Суть підприємництва та умови його існування. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес. Перспективи розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Механізм відтворення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд як одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та обігового капіталу. Рентабельність.

Тема 8. Капітал сфери обігу

Сфера обігу в ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин. Сутність, функції та місце сфери обігу у ринковій економіці. Сфера обігу як сфера функціонування торговельно-мінових та кредитних відносин, торговельного та позичкового капіталу. Торговельний капітал та його еволюція за сучасних умов. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу та його функціональна структура. Сучасні форми торговельного підприємництва. Товарна біржа. Торгові дома. Інтернет-торгівля у сфері ринкової інфраструктури. Торговельний прибуток і його норма.

Позичковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу. Сутність та джерела позичкового капіталу. Позичковий процент і його джерела. Норма позичкового проценту та його динаміка. Роль процентної ставки. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці.

Банківська система як інфраструктурний елемент сучасної ринкової економіки. Банки, їх види та функції. Позабанківські кредитні заклади. Акціонерно-корпоративний капітал. Цінні папери акціонерних товариств. Акції. Облігації, Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі

Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин. Форми господарювання у сільському господарстві: фермерські, кооперативні, державні, змішані. Рентні відносини. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Розподілі використання рентного доходу. Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.

Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс. Механізм реалізації аграрних відносин в сучасних умовах. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробника.

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл

Доходи, їх види та джерела формування. Сутність та механізм розподілу доходів; Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність.

Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до; ринкової економіки.

Тема 11. Держава та її економічні функції

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція.; Економічні функції держави. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки.

Фінансова система. Суть і структура фінансової системи. Державний бюджет.: Місцеві бюджети. Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів.

Податки. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Класифікація податків. Бюджетно- податкова система як інструмент економічної політики держави. Необхідність державного регулювання в умовах ринкової економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки.

Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства *у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та не митні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Міжнародний рух капіталів. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції на розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий курс. Міжнародні валютно-фінансові організації.

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили.

Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством. Сучасні глобальні проблеми.

Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Змістовий модуль 2. Макроекономіка

Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки

Макроекономіка - розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники і функціональні взаємозв'язки між ними. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування.

Становлення та розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: посткейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм. Основні макроекономічні проблеми та суперечності економіки України.

Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. Включення державного сектору

в кругообіг доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний доход (ВИД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР - система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний доход (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний наявний доход (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут

Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту (AE)). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори - зміна процентної ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори - зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. «Сукупний попит - сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм

відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання і заощадження. Дохід кінцевого використання і споживання. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання в Україні в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Процентна ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяг національного виробництва. Індуційовані інвестиції. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора- акселератора.

Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги

Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови й еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів.

Праця як головний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю. Взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Визначення рівноважного обсягу виробництва.

Ринок грошей та його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю.

Ринок товарів. Умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю.

Ринок заощаджень. Вплив процентної ставки на ринок заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень.

Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємопов'язаних графіків.

Тема 19. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM

Ринок товарів та платних послуг. Модель «витрати - випуск» - кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка.

Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви. Модель «вилучення - ін'єкції». Мультиплікатор видатків. Графік Хікса- Хансена для ринку товарів та платних послуг - крива IS. Фактори, які впливають на переміщення кривої IS

Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів - крива LM. Фактори, які впливають на переміщення кривої LM.

Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата.

Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Модель IS-LM - як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривих та переміщення кривих в моделі IS-LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фіскальної політики. Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України.

Тема 20. Фіскальна політика держави

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні видатки і їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит - сукупна пропозиція», «витрати-випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань, на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення і економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне і боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою

приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя.

Тема 21. Монетарна політика

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна. Механізм функціонування грошового ринку.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної Політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM. НБУ й монетарна політика в Україні.

Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку.

Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх

види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей AD-AS і IS-LM для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М.І. Туган- Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань.

Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка.

Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Макроекономічна

політика стимулювання економічного зростання. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AD-AS і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз.

Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення.

Інфляції попиту на основі моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна й чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський і класичний погляди на інфляцію.

Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса і її сучасна інтерпретація. Монетаристське пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж. Крива Лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип Фішера. Антиінфляційна політика держави і її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Особливості антиінфляційного регулювання в трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування.

Тема 24. Безробіття та політика зайнятості

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття і фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як результат неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність.

Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкриті економіці.

Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного курсу на чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Модель Мандела-Флемінга для відкритої економіки. Модель IS-LM для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід - процентна ставка та дохід - обмінний курс.

Рівновага моделі IS-LM і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Модель IS-LM для відкритої економіки при фіксованому валютному курсі. Рівновага моделі IS-LM і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому й плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Мандела-Флемінга.

Змістовий модуль 3. Мікроекономіка

Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір

Корисність і уподобання в економічній теорії. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон спадної граничної корисності економічно блага. Уподобання споживача.

Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ з від'ємною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ, пара «нейтральне благо - благо з додатною корисністю»).

Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Модель можливого. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача, системи оподаткування, субсидій, квот тощо на положення бюджетної лінії. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

Тема 27. Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача на зміну доходу. Крива «дохід-споживання». Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста. Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Крива індивідуального попиту. Поняття звичайних благ та благ Гіффена.

Ефект заміни та ефект доходу. Вплив ефектів за Слуцьким та за Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 28. Попит та пропозиція

Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (означення, побудова графіків). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Взаємодія попиту та пропозиції.

Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції.

Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, стелі цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор. Нецінове нормування дефіциту. Акцизні податки та максимізація акцизного збору.

Тема 29. Теорія еластичності

Поняття «еластичності» для загального випадку. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту. Основні властивості еластичності. Оцінка еластичності зростаючої та спадної функції. Еластичність ступеневої функції. Дуговий метод розрахунку еластичності. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом. Зв'язок між еластичністю попиту за власною ціною блага та **ДОХОДОВІ** виробника.

Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми

Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Фактори виробництва та їх класифікація. Мотивація поведінки фірми. Економічні періоди функціонування фірми та множина можливих комбінацій ресурсів.

Миттєвий, короткотерміновий та довготерміновий періоди функціонування фірми.

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні властивості виробничих функцій.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді: означення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва. Двофакторна виробнича функція. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів. Зміна технології, зміна масштабу у довготерміновому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефект від збільшення масштабу виробництва.

Тема 31. Витрати виробництва

Поняття і види витрат. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток.

Витрати виробництва у короткотерміновому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Означення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат.

Витрати виробництва в довготерміновому періоді. Криві довготермінових витрат та їх види. Поняття ізокости: означення, побудова, властивості. Карта ізокост. Рівновага виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Тема 32. Ринок досконалої конкуренції

Поняття ринкової структури. Види ринкових структур та їх ознаки. Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування. Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Конкурентна стратегія фірми у короткотерміновому періоді. Максимізація прибутку. Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми: графічний аналіз впливу ринкової ціни на взаємне розміщення кривих сукупних витрат, сукупного доходу та прибутку фірми-досконалого конкурента. Ринкова ціна та умови: прибутковості, беззбитковості, збитковості, повного згорання виробництва фірми (графічно).

Пропозиція фірми та ринкова пропозиція. Конкурентна стратегія фірми у довготерміновому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 33. Монопольний ринок

Модель чистої монополії та її характеристика. Поняття та ознаки. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Монопсонія.

Монопольний ринок у короткотерміновому та довготерміновому періодах. Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва (графічна, 1а алгебраїчна інтерпретація). Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція фірми монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація. Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Економічні наслідки та соціальна ціна монополії.

Порівняльний аналіз досконалої конкуренції та монополії. Державне регулювання монопольної діяльності, антимонопольна політика.

Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції

Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції: ознаки та умови функціонування. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Максимізація прибутку. Цінова політика фірми. Короткотермінова та довготермінова рівновага фірми (графічна інтерпретація). Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки.

Вплив рекламної діяльності на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Суспільна ціна монополістичної конкуренції, порівняльний аналіз з ринком досконалої конкуренції та Монопольним ринком.

Тема 35. Олігополістична структура ринку

Олігополія, її сутність та основні ознаки. Показники концентрації ринку. Основні причини існування олігополії. Різноманітність олігополістичних структур, загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія: суть моделей Курно та Бертрана. Олігополістичне ціноутворення. Моделі олігополістичного ціноутворення; цінова війна та її наслідки; картель та легальні угоди; таємні та мовчазні змови (лідерство у цінах). Модель ламаної кривої попиту. Ціноутворення за принципом: «витрати плюс». Основний зміст нецінової конкуренції.

Олігополія та економічна ефективність. Науково-технічний прогрес за умов олігополії. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Тема 36. Похідний попит

Похідний попит. Взаємозв'язок ринку продукту та ринків факторів виробництва. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит. Похідний попит іа досконалої конкуренції на ринку продукту та на ринку факторів виробництва. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Похідний попит та принцип оплати факторів. Порівняння граничного доходу та

граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва.

Тема 37. Ринок праці

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Обґрунтування вибору робітника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Особливості ринкової пропозиції праці.

Рівновага на ринку праці. Еластичність пропозиції праці для галузей «з різною динамікою витрат на виробництво. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати.

Тема 38. Ринок капіталу

Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу. Попит та пропозиція капіталу. Поняття вибору у часі.

Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит та пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Поняття теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Ринок землі. Особливості землі як фактору виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 39. Економічна ефективність та добробут

Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса. Рівновага в економіці обміну. Поняття загальної рівноваги за Парето. Ефективність та економіка добробуту. Парето - ефективний стан економіки. Теореми суспільного добробуту. Критерії оцінки добробуту: утилітаристський критерій, критерій Роулза, критерій Хікса. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту: ефективність та справедливість.

Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Поняття про зовнішні ефекти. Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо корегування (графічна інтерпретація). Негативні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну: рівноваги; заходи щодо керування

(графічна інтерпретація). Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючі податки і субсидії. Теорема Коуза-Стіглера.

Громадські блага і громадський вибір. Поняття громадських благ. Приватні та громадські блага. Попит на громадські блага і ефективний їх обсяг. Особливості формування попиту, пропозиції та ціни рівноваги. Забезпечення громадськими благами: можливість: ринку і держави.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Теорія суспільного вибору: способи прийняття рішень та проблема ефективності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього го	у тому числі					усього го	у тому числі				
		л	п,с	лаб	інд	с.р.		л	п,с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Основи економічної теорії												
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.	4	1,5	1,5			1	4	0,5	0,5			3
Тема 2. Економічна система суспільства.	4	1,5	1,5			1	4	0,5	0,5			3
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства.	4	1,5	1			1,5	3	0,5	0,5			2
Тема 4. Теорія товару і грошей	4	1,5	1			1,5	3	-	-			3
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	4	1,5	1			1,5	3	-	-			3
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці.	4	1,5	1			1,5	3	-	-			3
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	4	1	1			2	3	-	-			3
Тема 8. Капітал сфери обігу	4	1	1			2	3	-	-			3
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл.	4	1	1			2	5	0,5	0,5			4
Тема 11. Держава та її економічні функції.	4	1	1			2	5	0,5	0,5			4
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини.	3	1	1			1	5	0,5	0,5			4
Тема 13. Некономічні аспекти глобальних проблем.	3	1	1			1	5	0,5	0,5			4
Разом за змістовим модулем 1	50	16	14			20	50	4	4			42
Змістовий модуль 2. Макроекономіка												
Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків.	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги	4	1	1			2	4	-	-			4
Тема 19. Рівновага націонал. ринку у моделі IS-LM	4	1	1			2	4	-	-			4

Тема 20. Фіскальна політика держави	4	1	1			2	4	-	-			4
Тема 21. Монетарна політика	4	1	1			2	4	-	-			4
Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання	4	1	1			2	4	-	-			4
Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика	4	1	1			2	4	-	-			4
Тема 24. Безробіття та політика зайнятості	5	-	-			5	5	0,5	0,5			4
Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці	5	-	-			5	5	0,5	0,5			4
Разом за змістовим модулем 2	50	10	10			30	50	3	3			44
Змістовий модуль 3. Мікроекономіка												
Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 27. Аналіз поведінки споживача	4	1	1			2	4	0,5	0,5			3
Тема 28. Попит та пропозиція	4	1	1			2	2	-	-			2
Тема 29. Теорія еластичності	4	1	1			2	2	-	-			2
Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	4	1	1			2	2	-	-			2
Тема 31. Витрати виробництва	3	1	1			1	2	-	-			2
Тема 32. Ринок досконалої конкуренції	3	1	1			1	4	0,5	0,5			3
Тема 33. Монопольний ринок	3	1	1			1	4	0,5	0,5			3
Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції	3	1	1			1	4	0,5	0,5			3
Тема 35. Олігополістична структура ринку	3	1	1			1	4	0,5	0,5			3
Тема 36. Похідний попит	3	-	-			3	4	-	-			4
Тема 37. Ринок праці	3	-	-			3	4	-	-			4
Тема 38. Ринок капіталу	3	-	-			3	4	-	-			4
Тема 39. Економічна ефективність та добробут	3	-	-			3	4	-	-			4
Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	3	-	-			3	2	-	-			2
Разом за змістовим модулем 3	50	10	10			30	50	3	3			44
Усього за навчальною дисципліною, годин	150	36	34			80	150	10	10			130

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод економічної теорії.	1,5
2	Економічна система суспільства.	1,5
3	Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства.	1
4	Теорія товару і грошей.	1
5	Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	1
6	Підприємство та підприємництво в ринковій економіці.	1
7	Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	1
8	Капітал сфери обігу	1
9	Ринкові відносини в аграрному секторі	1
10	Доходи населення, їх формування та розподіл.	1
11	Держава та її економічні функції.	1
12	Світове господарство і міжнародні економічні відносини.	1
13	Неекономічні аспекти глобальних проблем.	1
14	Предмет, метод та функції макроекономіки	1
15	Макроекономічні показники в системі національних рахунків.	1
16	Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.	1
17	Споживання, заощадження та інвестиції	1
18	Класична модель макроекономічної рівноваги	1
19	Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	1
20	Фіскальна політика держави	1
21	Монетарна політика	1
22	Циклічні коливання та економічне зростання	1
23	Інфляція та антиінфляційна політика	1
24	Безробіття та політика зайнятості	-
25	Макроекономічна політика у відкритій економіці	-
26	Корисність економічного блага. Економічний вибір	1
27	Аналіз поведінки споживача	1
28	Попит та пропозиція	1
29	Теорія еластичності	1
30	Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	1
31	Витрати виробництва	1
32	Ринок досконалої конкуренції	1
33	Монопольний ринок	1
34	Ринок монополістичної конкуренції	1
35	Олігополістична структура ринку	1
36	Похідний попит	-
37	Ринок праці	-
38	Ринок капіталу	-
39	Економічна ефективність та добробут	-
40	Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	-
	Разом	34

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод економічної теорії.	1
2	Економічна система суспільства.	1
3	Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства.	1,5
4	Теорія товару і грошей.	1,5
5	Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	1,5
6	Підприємство та підприємництво в ринковій економіці.	1,5
7	Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	2
8	Капітал сфери обігу	2
9	Ринкові відносини в аграрному секторі	2
10	Доходи населення, їх формування та розподіл.	2
11	Держава та її економічні функції.	2
12	Світове господарство і міжнародні економічні відносини.	1
13	Неекономічні аспекти глобальних проблем.	1
14	Предмет, метод та функції макроекономіки	2
15	Макроекономічні показники в системі національних рахунків.	2
16	Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.	2
17	Споживання, заощадження та інвестиції	2
18	Класична модель макроекономічної рівноваги	2
19	Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	2
20	Фіскальна політика держави	2
21	Монетарна політика	2
22	Циклічні коливання та економічне зростання	2
23	Інфляція та антиінфляційна політика	2
24	Безробіття та політика зайнятості	5
25	Макроекономічна політика у відкритій економіці	5
26	Корисність економічного блага. Економічний вибір	2
27	Аналіз поведінки споживача	2
28	Попит та пропозиція	2
29	Теорія еластичності	2
30	Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	2
31	Витрати виробництва	1
32	Ринок досконалої конкуренції	1
33	Монопольний ринок	1
34	Ринок монополістичної конкуренції	1
35	Олігополістична структура ринку	1
36	Похідний попит	3
37	Ринок праці	3
38	Ринок капіталу	3
39	Економічна ефективність та добробут	3
40	Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	3
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача навчального характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Індивідуальне завдання – це завершена теоретична або практична робота, що охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура індивідуального завдання: вступ, теоретичне обґрунтування, основні результати роботи та їх обговорення, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг роботи не повинен перевищувати 20 сторінок.

Пропоновані теми:

1. Виникнення та етапи розвитку економічної теорії
2. Економічні потреби та інтереси
3. Виробництво – основа життєдіяльності суспільства
4. Сутність відносин власності
5. Типи, види і форми власності
6. Загальні форми організації суспільного виробництва: **Натуральне і товарне**
7. Товар і його властивості
8. Сутність економічної системи та її структура
9. Походження, сутність і функції грошей
10. Грошовий обіг та його закони
11. Основний і оборотний капітал. Фізичний та моральний знос капіталу. Амортизація.
12. Сутність та фактори накопичення капіталу. Органічна побудова капіталу
13. Аграрні відносини, їх зміст та місце в економічній системі
14. Абсолютна та монопольна рента. Ціна землі
15. Сутність ренти. Об'єктивні передумови виникнення диференційної ренти
16. Ціни і ціноутворення у ринковій економіці
17. Конкуренція і монополізм як основоположні атрибути ринкової економіки
18. Об'єктивні передумови, сутність та механізм утворення абсолютної ренти
19. Держава та її економічні функції в ринковій економіці
20. Податкова система в Україні
21. Грошово-кредитна політика в Україні
22. Суспільне відтворення та економічне зростання
23. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії
24. Загальні форми організації суспільного виробництва: **Натуральне і товарне**
25. Промисловий капітал: його оборот і кругооборот
26. Аграрні відносини, їх зміст і особливості
27. Суть, причини та види інфляції

28. Мотиви економічної діяльності: потреби та економічні інтереси
29. Сутність власності як економічної категорії
30. Походження, сутність і функції грошей
31. Ринок як форма організації суспільного виробництва
32. Конкуренція і монополія в ринковій системі
33. Фінансова система ринкового господарства
34. Сутність і функції податків
35. Економічна теорія оподаткування та державних витрат
36. Доходи населення та соціальна політика
37. Державне регулювання ринкової економіки
38. Основні макроекономічні показники та їх вимірювання
39. Циклічність економічного зростання і розвитку ринкової економіки
40. Сучасні економічні системи і моделі ринкової економіки

10. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1). Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – **словесні** (лекція, семінари, бесіда, розповідь); **наочні** – (ілюстрація, демонстрація, презентація), **практичні** (збір інформації, її обробка, графічно-схематичне зображення інформації).

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція є однією з основних організаційних форм навчальних занять і, водночас, методів навчання.

Семінари – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких здобувачі готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Семінарські заняття можуть проводитися у формі бесіди, рецензування та обговорення рефератів і доповідей, дискусій тощо.

Індивідуальне заняття – форма навчального заняття, що проводиться з окремими здобувачами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Консультація – форма навчального заняття, при якій здобувач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні та екзаменаційні консультації).

2). Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота студента з навчальною та науковою літературою, текстами лекцій, підготовка до семінарських занять, робота з Інтернет джерелами, виконання письмових завдань.

11. Методи контролю

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль знань здобувачів здійснюється за двома напрямками:

I – контроль систематичності та активності роботи на семінарських заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий/Семестровий контроль проводиться у формі іспиту у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Семестровий екзамен – форма оцінки підсумкового засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням екзамену є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота															Підсумковий (екзамен)	Сума
<i>Змістовий модуль 1 (25)</i>															30%	100%
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	-	-	30	100
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	-	-		
<i>Змістовий модуль 2 (20)</i>																
T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	-	-	-		
2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	-	-	-		
<i>Змістовий модуль 3 (25)</i>																
T26	T27	T28	T29	T30	T31	T32	T33	T34	T35	T36	T37	T38	T39	T40		
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13 Методичне забезпечення

1. Полтавський Ю.А. Економічна теорія: навч. посіб. / Ю.А. Полтавський, Г.П. Пасемко та ін. – Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2009. – 414 с.

2. Пасемко Г.П. Словник з дисциплін економічної теорії / Г.П. Пасемко, Г.Є. Беседіна, С.В. Шевченко. – Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 125с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії / Базилевич В. Д., Базилевич К. С.– К.: Знання, 2008. – 263 с.

2. Базилевич В. Д. Філософія економіки. Історія: монографія / Базилевич В.Д., Ильин В.В. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.

3. Гронтковська Г. Е. Економічна теорія: навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік, О. І. Ряба ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. – Рівне : НУВГП, 2010. – 369 с.

4. Економічна теорія: навч. посіб. / За ред. З. І. Галушки; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Друк Арт, 2012. – 350 с.

5. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 9-те вид., переробл. і доповн. – К., Знання, 2014. – 710 с.

6. Економічна теорія: Політекономія: практикум: навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2010. – 494 с.

7. Економічна теорія: політична економія: навч. посіб. / За ред. С. І. Юрія; Терноп. нац. екон. ун-т. – К. : Кондор, 2010. – 266 с.

8. Залюбінська Л. М. Мікроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Залюбінська, М. Л. Скорик; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ін-т математики, економіки та механіки. – О.: Астропринт, 2011. – 320 с.
9. Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посібн. / уклад.: В.Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, А.О. Маслов та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с
10. Макконнелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика: пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. М. Флинн. – М. : Инфра-М, 2013. – 1028 с.
11. Макроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. І. Зверякова; Одес. держ. екон. ун-т. – О.: Пальміра, 2007. – 247 с.
12. Макроекономіка: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 743 с. (Класичний університетський підручник).
13. Макроекономіка: практикум: навч. посіб / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2010. – 550 с.
14. Тарасевич Л. С. Микроэкономика: учебник [для вузов по экономическим специальностям] / Тарасевич Л. С., Гребенников П. И., Леусский А. И., С.-Петербург. гос. ун-т экономики и финансов – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 2011. – 541 с.
15. Мікроекономіка: підручник / За ред. А. П. Наливайка; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К.: КНЕУ, 2011. – 446 с.
16. Мікроекономіка. підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 679 с. (Класичний університетський підручник).
17. Мэнкью Н.Г. Принципы экономикс: учебник для вузов / Мэнкью Н.Г. 4-е изд. СПб.: Питер, 2012. – 672 с.
18. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики : Учебник для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / Р. М. Нуреев. – М. : Издательство НОРМА, 2014. – 624 с.
19. Перехідна економіка: підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова та ін.; за ред. В.М. Геєця. – К.: Вища шк., 2003. – 591 с.
20. Радіонова І. Ф. Макроекономіка-2: навч. посіб. / І.Ф. Радіонова, Т.В. Бурлай, Є.В. Алімпієв. — К.: КНЕУ, 2009. – 423 с.
21. Экономическая теория: политэкономия: учебник / Под ред. В. Д. Базилевича. – М.: Рыбари; К.: Знання, 2009. – 870 с.
22. История экономических учений: Учебник: В 2 ч. / под ред. В.Д. Базилевича; Киев. нац. ун-т им. Т. Шевченко. – К.: Знання, 2015. – 583 с. – (Классический университетский учебник).

Додаткова

1. Долан Э. Деньги, банковское дело и кредитно-денежная политика / Э. Долан, К. Кемпбелл, Р. Кемпбелл. – С-Пб, 1991. – 448 с.
2. Долан Э. Рынок: микроэкономическая модель / Э. Долан, Д. Линдсей. – СПб, 1992. – 496с.
3. Економічна енциклопедія: у 3-х т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Академія, 2002. – 952с. – Т.3.
4. Економічна теорія: політекономія: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання – Прес, 2001. – 581с.
5. Економічний словник-довідник / за ред. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368с.
6. Кейнс Д. Общая теория занятости, процента и денег / Д. Кейнс. – М.: Гелиос, 1999. – 352 с.
7. Макконнелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: в 2-х т.; пер. с англ. 2-го изд. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – М.: Республика, 1992. – 685 с.
8. Маркс К. Капітал: Т.1 / К. Маркс // Маркс К., Енгельс Ф. Твори: –2-ге вид. – К.: Держполітвидав УРСР, 1969. – Т.23. – 601 с.
9. Миль Дж. С. Основы политической экономии ; пер. с англ. / Дж.С. Миль. – М.: Наука, 1980. – Т.3. – 472 с.
10. Рикардо Д. Сочинения / Д. Рикардо. Т.1. Начала политической экономии и налогового обложения / ред. пер. М.Н. Смит. – М.: Госполитиздат, 1955. – 360 с.
11. Самуэльсон П. Экономика / П. Самуэльсон. – М.: НПО Алгон, 1992. – Т.1. – 488 с.
12. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Соцэкгиз, 1961. – 408 с.
13. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии: Экономические софизмы. Экономические гармонии / Ж. - Б. Сей, Ф. Бастиа. – М.: Дело, 2000. – 293 с.
14. Туган-Барановский М.И. Основы политической экономии / М.И. Туган-Барановский. – М.: РОССПЭН, 1998. – 380 с.
15. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М.: Дело ЛТД, 1999. – 864 с.
16. Хейне П. Экономический образ мышления / П. Хейне. – М.: Новости, 1991. – 704 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України – <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Президент України – <http://www.president.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Національний банк України – <http://www.bank.gov.ua/NBU/>
5. Фонд державного майна України – <http://www.spfu.gov.ua/ukr/>

6. Рада національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua/>
7. Департамент спеціальних телекомунікаційних систем і захисту інформації Служби безпеки України – <http://www.dstszi.gov.ua/dstszi/control/uk/index>
8. Національна бібліотека України В.І.Вернадського – <http://www.nbuv.ua/>
9. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка – <http://www.korolenko.kharkov.com/>
10. Асоціація міст України – <http://www.auc.org.ua/>
11. Інститут реформ – <http://www.ir.org.ua/docs/Abetka/>
12. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua> - (вихід на всі міністерства і відомства)
13. Київський центр Інституту Схід - Захід – <http://www.ewi.org.ua/>